

LIETUVOS RESPUBLIKOS REFERENDUMO KONSTITUCINIS ĮSTATYMAS

2022 m. birželio 23 d. Nr. XIV-1163
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas,
vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatytais atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės principais ir
Konstitucijos 2 straipsnio nuostatomis, kad „Lietuvos valstybę kuria Tauta. Suverenitetas priklauso Tautai“,
Konstitucijos 3 straipsnio pirmosios dalies nuostata, kad „niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių suverenių galių“,
Konstitucijos 4 straipsnio nuostata, kad „aukščiausią suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus“, ir
Konstitucijos 9 straipsnio pirmosios dalies nuostata, kad „svarbiausi Valstybės bei Tautos gyvenimo klausimai sprendžiami referendumu“,
p r i i m a šį įstatymą.

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šis įstatymas nustato Lietuvos Respublikos piliečių referendumo teisės įgyvendinimo tvarką, referendumo rūšis, referendumo inicijavimo, paskelbimo, organizavimo ir vykdymo tvarką.
2. Spręsti referendumu siūlomus svarbiausius Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimus, vadovaudamiesi Konstitucija ir šiuo įstatymu, teikia Lietuvos Respublikos piliečiai ar Seimas.

2 straipsnis. Bendrieji referendumo principai

1. Dalyvavimas referendume yra laisvas ir grindžiamas demokratiniais rinkimų teisės principais: visuotinės, lygios ir tiesioginės rinkimų teisės bei slapto balsavimo.

2. Referendume turi teisę dalyvauti Lietuvos Respublikos piliečiai, sukakę 18 metų (toliau – piliečiai). Referendume nedalyvauja piliečiai, kurie teismo pripažinti neveiksniais tam tikroje srityje.

3. Piliečiai dalyvauja referendume lygiais pagrindais. Kiekvieno dalyvaujančio referendume piliečio balsas yra lygiavertis kiekvieno kito dalyvaujančio referendume piliečio balsui.

4. Referendumas yra tiesioginis. Piliečiai dalyvauja referendume tiesiogiai ir asmeniškai.

5. Balsavimas referendume yra slaptas, kontroliuoti ir neteisėtai veikti piliečių valią, balsuoti referendume už kitą asmenį arba pavesti kitam asmeniui balsuoti už save, atlikti veiksmus, kurie galėtų atskleisti balsavimo paslaptį, draudžiama.

6. Piliečių teisės dalyvauti referendume negalima varžyti dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, neįgalumo, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų ar kitais diskriminavimo pagrindais.

3 straipsnis. Draudimas papirkti piliečius

1. Nuo piliečių referendumo iniciatyvinės grupės (toliau – grupė) įregistravimo dienos šio įstatymo nustatyta tvarka ar Seimo narių grupės siūlymo paskelbti referendumą pateikimo Seimui dienos iki balsavimo referendume pradžios ir balsavimo referendume dieną draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti piliečių balsus, dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti piliečius remti reikalavimą paskelbti referendumą ar jo neremti ir (arba) dalyvauti ar nedalyvauti referendume, ir (arba) balsuoti už ar prieš referendumui teikiamo sprendimo priėmimą, taip pat žadėti už reikalavimo paskelbti referendumą rėmimą ir (arba) balsavimą atsilyginti po referendumo, turint tikslą paveikti piliečių valią balsuojant referendume, ir taip trukdyti piliečiams įgyvendinti referendumo teisę.

2. Piliečių papirkimu nelaikoma reklaminės ar agitacinės medžiagos, kuri skirta referendumui propaguoti arba dėl jo prieštarauti, referendume sprendžiamoms klausimams pristatyti ir neturi materialinės vertės piliečiui, dalijimas.

3. Piliečių papirkimo faktus tiria ir sprendimus dėl jų priima savivaldybių referendumo komisijos Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka. Šie sprendimai gali būti skundžiami Vyriausiajai rinkimų komisijai. Vyriausioji rinkimų komisija, siekdama užtikrinti referendumo skaidrumą ir sąžiningumą, apie nustatytą piliečių papirkimo faktą paskelbia savo interneto svetainėje kartu su tyrimo išvada ir nurodo piliečių papirkimą organizavusio asmens ar asmenų grupės vardus ir pavardes. Šie piliečių papirkimą organizavusių asmenų duomenys Vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainėje skelbiami 5 metus nuo jų paskelbimo dienos. Viešai neskelbiama informacija, kuri yra valstybės, komercinė, banko, tarnybinė, privataus

gyvenimo ar kita įstatymų saugoma paslaptis. Piliečių papirkimo faktą pripažinus šiurkščiu šio įstatymo pažeidimu, atsiranda šiame ir kituose įstatymuose nurodytos pasekmės.

4 straipsnis. Referendumo rūšys

Lietuvos Respublikoje gali būti rengiami privalomieji ir patariamieji referendumai.

5 straipsnis. Privalomieji referendumai

1. Privalomieji referendumai rengiami šiais klausimais:

1) dėl Konstitucijos 1 straipsnio ir 1991 m. vasario 11 d. konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“ 1 straipsnio nuostatos, kad „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, pakeitimo;

2) dėl Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ nuostatų pakeitimo;

3) dėl Konstitucijos XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų pakeitimo;

4) dėl 1992 m. birželio 8 d. konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesusijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ pakeitimo;

5) dėl 2004 m. liepos 13 d. konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1, 2 straipsnių nuostatų pakeitimo;

6) dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose, jeigu šis dalyvavimas yra susijęs su Lietuvos valstybės institucijų kompetencijos daliniu perdavimu tarptautinių organizacijų institucijoms ar jų jurisdikcijai.

2. Privalomieji referendumai gali būti rengiami ir dėl kitų svarbiausių Valstybės bei Tautos gyvenimo klausimų, kuriuos spręsti referendumu siūlo ne mažiau kaip trys šimtai tūkstančių rinkimų teisę turinčių piliečių arba teikia Seimas.

6 straipsnis. Patariamieji referendumai

Patariamieji referendumai ne mažiau kaip trijų šimtų tūkstančių rinkimų teisę turinčių piliečių siūlymu arba Seimo iniciatyva gali būti rengiami kitais svarbiausiais Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimais, dėl kurių pagal šį įstatymą nebūtina rengti privalomąjį referendumą.

7 straipsnis. Reikalavimai, taikomi referendumui teikiams sprendimams

1. Reikalavimai, taikomi referendumui teikiamo sprendimo turiniui ir formai:

1) referendumui teikiamas sprendimas turi atitikti iš Konstitucijos kylančius reikalavimus. Grupė turi referendumui teikiamą sprendimą suderinti su Konstitucijos nuostatomis;

2) referendumui teikiamas sprendimas turi būti pateikiamas aiškiai, neklaidinti, neapimti kelių tarpusavyje pagal turinį ir pobūdį nesusijusių klausimų, kelių tarpusavyje nesusijusių Konstitucijos pataisų ar įstatymų nuostatų;

3) referendumui teikiamas Konstitucijos pataisos, kito įstatymo projektas turi atitikti Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytus reikalavimus.

2. Referendumui teikiamame sprendime turi būti:

1) nurodyta referendumo rūšis;

2) pateiktas referendumui siūlomo Konstitucijos pataisos, kito įstatymo projekto tekstas arba spręsti referendumu siūlomo kito svarbiausio Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimo tekstas.

3. Referendumui teikiamas sprendimas apima referendumui teikiamus Konstitucijos pataisų, kitų įstatymų projektus ir spręsti siūlomus kitus svarbiausius Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimus.

8 straipsnis. Privalomojo referendumo rezultatų nustatymas

1. Privalomasis referendumas laikomas įvykusi, jeigu jame dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

2. Sprendimas dėl Konstitucijos 1 straipsnio ir 1991 m. vasario 11 d. konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“ 1 straipsnio nuostatos „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, taip pat dėl 1992 m. birželio 8 d. konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ pakeitimo yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė ne mažiau kaip 3/4 piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

3. Sprendimas dėl Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ ir XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų pakeitimo yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

4. Sprendimas dėl kitų klausimų, įstatymų ar jų nuostatų, dėl kurių buvo sprendžiama privalomajame referendume, yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė daugiau kaip pusė piliečių, dalyvavusių referendume, bet ne mažiau kaip 1/3 piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

9 straipsnis. Patariamajo referendumo rezultatų nustatymas

1. Patariamasis referendumas laikomas įvykusi, jeigu jame dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

2. Tuo atveju, kai patariamajame referendume dalyvavo daugiau kaip pusė turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą piliečių ir šiam referendumui pateiktam sprendimui pritarė ne mažiau kaip pusė jame dalyvavusių piliečių, piliečių pareikštos valios įgyvendinimo klausimas ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo galutinių referendumo rezultatų paskelbimo turi būti apsvarstytas Seime Lietuvos Respublikos Seimo statuto nustatyta tvarka.

II SKYRIUS

REFERENDUMO INICIJAVIMAS IR PASKELBIMAS

10 straipsnis. Referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė

1. Referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė priklauso piliečiams ir Seimui.
2. Piliečių referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę gali įgyvendinti ne mažiau kaip trys šimtai tūkstančių turinčių rinkimų teisę piliečių.
3. Siūlymą paskelbti referendumą turi teisę pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė. Sprendimą dėl šio siūlymo priima Seimas Seimo statuto nustatyta tvarka.
4. Iniciatyva paskelbti referendumą tuo pačiu klausimu gali būti reiškia ne anksčiau kaip po vieno metų.

11 straipsnis. Grupės įregistravimas

1. Piliečių referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę piliečiai įgyvendina tiesiogiai. Šiam tikslui iš ne mažiau kaip 15 piliečių, turinčių rinkimų teisę, sudaroma grupė. Grupės atstovas atvyksta į Vyriausiąją rinkimų komisiją ir pateikia jai prašymą įregistruoti grupę ir referendumui siūlomo sprendimo tekstą bei preliminariai suderina klausimą dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos posėdžio datos. Grupės prašymas įregistruoti grupę ir referendumui siūlomo sprendimo tekstas Vyriausiajai rinkimų komisijai gali būti pateikti elektroniniu būdu.
2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytame grupės prašyme turi būti nurodyta: referendumo rūšis, referendumui siūlomo sprendimo tekstas, taip pat grupės koordinatoriaus (koordinatorių) vardas ir pavardė (vardai ir pavardės), telefono numeris (numeriai), elektroninio pašto adresas (adresai), visų grupės narių vardai, pavardės ir gimimo datos. Grupės koordinatoriumi gali būti skiriamas tik grupės narys, grupės koordinatorių gali būti ne daugiau kaip 3. Prašymą įregistruoti grupę ir referendumui siūlomo sprendimo tekstą pasirašo visi grupės nariai ir atvykę į Vyriausiosios rinkimų komisijos posėdį, kuriame sprendžiamas grupės įregistravimo klausimas, patvirtina reiškiamą iniciatyvą paskelbti referendumą.
3. Vyriausioji rinkimų komisija priima sprendimą dėl referendumui siūlomo sprendimo atitikties Konstitucijai ir šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytiems reikalavimams. Įvertinusi atitiktį šiems reikalavimams, Vyriausioji rinkimų komisija sprendžia dėl grupės registravimo ir piliečių parašų rinkimo lapų išdavimo.
4. Vyriausioji rinkimų komisija ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodyto prašymo gavimo dienos savo posėdyje priima sprendimą dėl grupės registravimo. Teisės aktų registre paskelbus Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimą

įregistruoti grupę, Seimo Pirmininkas artimiausiame Seimo posėdyje praneša Seimui apie piliečių iniciatyvą paskelbti referendumą.

5. Vyriausioji rinkimų komisija ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo grupės įregistravimo dienos turi išduoti jai piliečių parašų rinkimo lapus, taip pat Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje sukurti prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo ir sudaryti galimybę jame pasirašyti.

6. Piliečių reikalavime paskelbti referendumą referendumui siūlomo sprendimo teksto keisti neleidžiama.

7. Jeigu referendumui siūlomi sprendimai tarpusavyje pagal turinį ir pobūdį yra nesusiję, dėl kiekvieno iš jų piliečių parašai turi būti renkami atskirai. Šiuo atveju Vyriausioji rinkimų komisija išduoda atskirus piliečių parašų rinkimo lapus dėl kiekvieno referendumui siūlomo sprendimo.

8. Jeigu po grupės įregistravimo Vyriausiojoje rinkimų komisijoje dienos iki piliečių parašų rinkimo lapų išdavimo dienos šios grupės narys atšaukia savo parašą dėl prašymo įregistruoti grupę ir šios grupės narių lieka mažiau kaip 15, laikoma, kad piliečių referendumo paskelbimo iniciatyva nutrūko ir Vyriausioji rinkimų komisija priima sprendimą išregistruoti grupę.

9. Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimai dėl grupės registravimo ar išregistravimo skelbiami Teisės aktų registre. Šie Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimai per 7 dienas nuo paskelbimo dienos gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Šioje dalyje nurodyti skundai turi būti išnagrinėti per 20 darbo dienų nuo jų priėmimo. Skundo padavimas sustabdo Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimo vykdymą.

10. Vyriausioji rinkimų komisija ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo teismo sprendimo, kuriuo panaikintas jos sprendimas neįregistruoti grupės, įsiteisėjimo dienos turi išduoti jai piliečių parašų rinkimo lapus, taip pat Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje sukurti prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo ir sudaryti galimybę jame pasirašyti. Įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo panaikintas Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimas įregistruoti grupę, piliečių parašų rinkimas turi būti nutrauktas, o visi piliečių parašų rinkimo lapai grąžinti Vyriausiajai rinkimų komisijai šio įstatymo 12 straipsnio 10 dalyje nustatyta tvarka.

11. Siekdama užtikrinti referendumo skaidrumą ir sąžiningumą, Vyriausioji rinkimų komisija savo interneto svetainėje skelbia grupės koordinatoriaus (koordinatorių) ir grupės narių vardus ir pavardes. Šie grupės narių duomenys skelbiami 10 metų nuo grupės įregistravimo Vyriausiojoje rinkimų komisijoje dienos. Grupės koordinatoriaus (koordinatorių) kontaktinė informacija skelbiama iki galutinių referendumo rezultatų paskelbimo dienos.

12 straipsnis. Piliečių parašų rinkimas

1. Vyriausiosios rinkimų komisijos išduodamas piliečių parašų rinkimo lapas turi atitikti šio įstatymo priede nustatytą formą. Piliečių parašų rinkimo lape gali būti papildoma informacija, reikalinga šiame įstatyme nustatytiems reikalavimams užtikrinti.

2. Piliečių parašų rinkimo lapo pabaigoje turi būti nurodomi parašus rinkusio piliečio vardas ir pavardė, jo paso arba asmens tapatybės kortelės numeris, gyvenamoji vieta, parašas.

3. Grupė, remdamasi Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimu įregistruoti grupę, turi teisę organizuoti piliečių parašų rinkimą ir apie tai daryti pranešimus visuomenės informavimo priemonėse. Grupės įgalioti atstovai, užtikrindami piliečių parašų rinkimo lape pasirašančių piliečių duomenų apsaugą, turi teisę rinkti piliečių parašus viešose vietose, piliečių sutikimu – jų gyvenamosiose patalpose.

4. Dėl kiekvieno reikalavimo paskelbti referendumą gali pasirašyti rinkimų teisę turintys piliečiai. Piliečių parašų skaičius neribojamas, tačiau jų turi būti ne mažiau kaip trys šimtai tūkstančių dėl kiekvieno reikalavimo paskelbti referendumą. Piliečiai savo duomenis įrašo patys ir pasirašo. Piliečiai gali Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka reikalavimą paskelbti referendumą pasirašyti ir elektroninių ryšių priemonėmis. Jeigu pilietis dėl neįgalumo ar kitokių priežasčių negali pats įrašyti savo duomenų ir pasirašyti, jo prašymu tą padaro kitas pilietis. Šis faktas turi būti pažymimas įrašu piliečių parašų rinkimo lape ir patvirtinamas piliečių parašus rinkusio piliečio parašu.

5. Šio įstatymo priede nustatytą formą atitinkančiame elektroniniame piliečių parašų rinkimo lape per šio straipsnio 6 dalyje nurodytą terminą piliečiai turi teisę pasirašyti Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje elektroninių ryšių priemonėmis Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka. Vyriausioji rinkimų komisija turi užtikrinti piliečių, elektroninių ryšių priemonėmis pasirašančių elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, duomenų apsaugą. Šie duomenys yra tvarkomi vadovaujantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ir kitais teisės aktais.

6. Piliečių referendumo iniciatyvos teisei įgyvendinti nustatomas 6 mėnesių terminas. Jis skaičiuojamas nuo piliečių parašų rinkimo lapų išdavimo, įskaitant prieigos prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo sukūrimą, Vyriausiojoje rinkimų komisijoje dienos.

7. Piliečių parašų rinkimo lapus su piliečių, reikalaujančių paskelbti referendumą, asmens duomenimis, užtikrindami jų apsaugą, ir parašais kaupia grupė. Per šio straipsnio 6 dalyje nustatytą terminą surinkusi parašus, grupė surašo baigiamąjį aktą ir kartu su piliečių parašų rinkimo lapais, įskaitant tuos, kuriuose nėra piliečių parašų, perduoda Vyriausiajai rinkimų komisijai.

8. Pilietis savo parašą dėl reikalavimo paskelbti referendumą turi teisę atšaukti. Apie šį sprendimą jis privalo pranešti Vyriausiajai rinkimų komisijai ne vėliau kaip iki piliečių parašų rinkimo lapų perdavimo Vyriausiajai rinkimų komisijai dienos.

9. Jeigu per šio straipsnio 6 dalyje nustatytą terminą nesurenkamas reikiamas piliečių parašų skaičius, parašų rinkimas nutraukiamas.

10. Nutraukus piliečių parašų rinkimą, per mėnesį nuo nutraukimo dienos Vyriausiajai rinkimų komisijai grąžinami visi piliečių parašų rinkimo lapai. Už piliečių parašų rinkimo lapų grąžinimą yra atsakingas (atsakingi) grupės koordinatorius (koordinatoriai). Pažeidęs (pažeidę) šioje dalyje nustatytus reikalavimus grupės koordinatorius (koordinatoriai) atsako įstatymų nustatyta tvarka.

13 straipsnis. Seimo narių grupės iniciatyvos teisės paskelbti referendumą įgyvendinimas

1. Seimo narių grupės siūlymas paskelbti referendumą yra teikiamas Seimui. Šiame siūlyme turi būti nurodyta referendumo rūšis, referendumui siūlomo sprendimo tekstas. Siūlymą paskelbti referendumą pasirašo Seimo nariai. Kartu su šiuo siūlymu Seimui pateikiamas ir Seimo nutarimo dėl referendumo paskelbimo projektas. Jį Seimas svarsto ir sprendimą priima Seimo statute nustatyta tvarka.

2. Seimo narys savo parašą dėl siūlymo paskelbti referendumą gali atšaukti Seimo statute nustatyta tvarka.

14 straipsnis. Piliečių reikalavimo paskelbti referendumą preliminarus nagrinėjimas

1. Vyriausioji rinkimų komisija jai pateiktus šio įstatymo 12 straipsnio 7 dalyje nurodytus dokumentus ir elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape įrašytus duomenis per 30 darbo dienų nuo jų gavimo dienos patikrina ir suskaičiuoja piliečių parašų rinkimo lapuose piliečių parašus. Nustačiusi, kad dokumentai, piliečių parašai ir jų rinkimo būdas atitinka šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus, Vyriausioji rinkimų komisija elektroninių ryšių priemonėmis pasirašiusių piliečių parašų skaičių prideda prie grupės pateiktame baigiamajame akte nurodytų surinktų piliečių parašų skaičiaus. Vyriausioji rinkimų komisija savo sprendimu įformintą išvadą, kad pateikti dokumentai atitinka šį įstatymą, Seimui perduoda kartu su grupės baigiamuoju aktu, paskelbti referendumą reikalaujančių piliečių parašais ir atspausdintais elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape įrašytais duomenimis.

2. Jeigu per šio įstatymo 12 straipsnio 6 dalyje nustatytą terminą nesurenkamas reikiamas piliečių parašų skaičius arba jeigu pateiktuose dokumentuose ar piliečiams pasirašant piliečių parašų rinkimo lapuose nustatyta šiurkščių šio įstatymo ir kitų teisės aktų pažeidimų (suklastoti

piliečių parašai ar pažeistas šio įstatymo 3 straipsnyje nustatytas draudimas papirkti piliečius), Vyriausioji rinkimų komisija priima motyvuotą sprendimą, kuriame konstatuoja, kad piliečių referendumo iniciatyva neįgyvendinta, ir grupę išregistruoja. Šis Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimas skelbiamas Teisės aktų registre. Grupė turi teisę šį Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimą per 7 dienas nuo jo paskelbimo apskūsti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Šis skundas turi būti išnagrinėtas per 20 darbo dienų nuo jo priėmimo.

3. Jeigu nustatoma, kad pilietis už tą patį reikalavimą paskelbti referendumą pasirašė du ar daugiau kartų arba pasirašė ir popierinės, ir elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape, įskaičiuojamas vienas jo parašas. Piliečio parašas neįskaičiuojamas, jeigu, pažeidžiant šio įstatymo 12 straipsnio 4 ar 5 dalį, duomenis apie pilietį parašų rinkimo lape įrašė ne jis pats, taip pat jeigu įrašyti ne visi šio įstatymo 12 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nustatyti duomenys, jie įrašyti neteisingai arba renkant piliečių parašus buvo pažeistas šio įstatymo 3 straipsnyje nustatytas draudimas papirkti piliečius.

15 straipsnis. Seimo nutarimo dėl reikalavimo paskelbti referendumą priėmimo tvarka

Seimas, gavęs grupės baigiamąjį aktą kartu su paskelbti referendumą reikalaujančių piliečių parašais, įskaitant atspausdintus elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape įrašytus duomenis, ir Vyriausiosios rinkimų komisijos išvadą, kad pateikti dokumentai atitinka šį įstatymą, Seimo sesijos metu artimiausiame Seimo posėdyje svarsto referendumo paskelbimo klausimą. Į šį Seimo posėdį kviečiami dalyvauti grupės atstovai. Seimo nutarimas dėl referendumo paskelbimo priimamas Seimo statuto nustatyta tvarka ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo dienos, kurią Seimo posėdyje pradėtas svarstyti referendumo paskelbimo klausimas.

16 straipsnis. Seimo nutarimo dėl referendumo paskelbimo turinys

1. Seimo nutarime dėl referendumo paskelbimo nurodoma referendumo rūšis, referendumo data, referendumui teikiamo sprendimo tekstas.

2. Referendumo data skiriama ne vėliau kaip po 12 mėnesių ir ne anksčiau kaip po 3 mėnesių nuo Seimo nutarimo dėl referendumo paskelbimo priėmimo dienos. Referendumas vyksta vieną dieną.

17 straipsnis. Referendumo agitacija

1. Seimo nutarimo dėl referendumo paskelbimo įsigaliojimo diena yra laikoma referendumo agitacijos kampanijos pradžia.

2. Įsigaliojus Seimo nutarimui dėl referendumo paskelbimo, Vyriausioji rinkimų komisija visuomenės informavimo priemonėse ir savo interneto svetainėje skelbia referendumui teikiamo sprendimo tekstą.

3. Šio įstatymo nuostatos dėl referendumo agitacijos taikomos nuo tos dienos, kurią prasideda referendumo agitacijos kampanija. Referendumo iniciatorių ir referendumo oponentų išlaidos referendumo agitacijai ir politinės reklamos išlaidos, turėtos iki referendumo agitacijos kampanijos pradžios, turi būti įstatymų nustatyta tvarka deklaruotos ir negali viršyti pagal įstatymus nustatyto didžiausio leistino referendumo agitacijos išlaidų dydžio.

4. Referendumo agitacija gali būti įvairių formų ir būdų, išskyrus tuos, kurie pažeidžia Konstituciją ir įstatymus, prieštarauja moralei, teisingumui ar visuomenės darnai, neatitinka sąžiningo ir garbingo referendumo.

5. Referendumo politinės reklamos žymėjimui ir skleidimui taikomi Lietuvos Respublikos rinkimų kodekse ir Vyriausiosios rinkimų komisijos teisės aktuose nustatyti reikalavimai rinkimų politinei reklamai.

6. Skelbiant ar paskelbus privalomąjį referendumą, Seimas, atsižvelgdamas į referendumui teikiamo sprendimo svarbą, gali pavesti Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai (įgaliotoms institucijoms) valstybės biudžeto lėšomis referendumo agitacijos laikotarpiu informuoti visuomenę apie spręsti referendumu teikiamo klausimo svarbą Valstybės ir Tautos gyvenimui.

7. Informacija apie vykstantį referendumą, jo svarbą Valstybės ir Tautos gyvenimui, atvykusių balsuoti referendume piliečių skaičių, dokumentus, kuriuos būtina turėti balsuojant referendume, kvietimas atvykti balsuoti ar kita informacija, kuria neraginama nedalyvauti referendume, balsuoti už arba prieš referendumui teikiamo sprendimo priėmimą, nelaikoma referendumo agitacija.

18 straipsnis. Referendumo agitacijos sąlygos ir tvarka

1. Grupės atstovams, Seimo nariams, Respublikos Prezidentui, Ministrui Pirmininkui, ministrams, politinėms partijoms, nevyriausybiniams organizacijoms ir piliečiams suteikiama teisė nemokamai naudotis Lietuvos nacionaliniu radiju ir televizija. Referendumo agitacijai skirtų laidų rengimo taisyklės tvirtina, konkrečią Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos laidų trukmę ir laiką nustato Vyriausioji rinkimų komisija, suderinusi su Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos vadovu. Referendumo iniciatoriams ir referendumo oponentams ar jų atstovams skiriama ne mažiau kaip po 5 valandas Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos eterio laiko, iš kurių – ne mažiau kaip 1/4 eterio laiko tarpusavio debatams. Pirmoji valanda visuomeninio (nacionalinio) radijo ir televizijos eterio laiko grupės siūlomo referendumo paskelbimo iniciatyvai pristatyti turi būti skiriama piliečių parašų dėl šios iniciatyvos rinkimo metu ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo

grupės įregistravimo dienos. Jeigu grupė tuo pačiu metu referendumui siūlo du arba daugiau skirtingų sprendimų, papildomo visuomeninio (nacionalinio) radijo ir televizijos eterio laiko atskiriems sprendimams neskiriama.

2. Radijo ir televizijos laidų dalyvius, palaikančius referendumo paskelbimo iniciatyvą ir referendumui siūlomą sprendimą, pasiūlo referendumo iniciatoriai ir apie juos praneša Vyriausiajai rinkimų komisijai. Referendumo oponentai yra politinių partijų, nevyriausybinių organizacijų atstovai ir kiti asmenys, kurie nepitaria referendumo paskelbimo iniciatyvai ir referendumui siūlomam sprendimui. Jie apie pageidavimą dalyvauti debatuose prieš 3 darbo dienas iki dalyvavimo laidoje dienos praneša Vyriausiajai rinkimų komisijai ir pateikia prašymą įregistruoti juos referendumo oponentais. Vyriausioji rinkimų komisija, laikydamasi šio straipsnio 3 dalyje nustatyto eiliškumo, sudaro asmenų, dalyvausiančių referendumo agitacijai skirtose radijo ir televizijos laidose rengiamuose debatuose, sąrašą (nurodoma asmens vardas ir pavardė, telefono numeris, elektroninio pašto adresas).

3. Jeigu radijo ar televizijos rengiamuose debatuose dalyvauja asmenys, kurie tik pritaria referendumo paskelbimui ir referendumui siūlomam sprendimui arba tik oponuoja tam, jie diskutuoja su laidos vedėju ar šio pakviestais laidos dalyviais. Nustatomas toks grupės iniciatyvai oponuojančių asmenų, dalyvaujančių radijo ir televizijos laidose rengiamuose debatuose, eiliškumas:

- 1) Respublikos Prezidentas;
- 2) Seimo nariai (jų eilė nustatoma tarpusavio susitarimu arba burtais);
- 3) Ministras Pirmininkas;
- 4) ministrai (jų eilė nustatoma tarpusavio susitarimu arba burtais);
- 5) politinių partijų, kurių kandidatai buvo išrinkti Seimo nariais daugiamandatėje rinkimų apygardoje, atstovai (jų eilė nustatoma tarpusavio susitarimu arba burtais);
- 6) politinių partijų, kurių kandidatai buvo išrinkti Seimo nariais tik vienmandatėje rinkimų apygardoje, atstovai (jų eilė nustatoma tarpusavio susitarimu arba burtais);
- 7) politinių partijų, kurių kandidatai nebuvo išrinkti Seimo nariais arba nedalyvavo Seimo rinkimuose, atstovai (jų eilė nustatoma tarpusavio susitarimu arba burtais);
- 8) nevyriausybinių organizacijų atstovai (jų eilė nustatoma tarpusavio susitarimu arba burtais);
- 9) piliečiai (jų eilė nustatoma burtais).

4. Visi transliuotojai turi teisę savo iniciatyva rengti diskusijų laidas, laikydamiesi Rinkimų kodekse nustatytų politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės reikalavimų. Jiems netaikomos kitos šiame straipsnyje nustatytos sąlygos. Referendumo agitacijos žymėjimo tvarką

nurodant lėšų šaltinį arba tai, kad referendumo agitacija skelbiama nemokamai, nustato Vyriausioji rinkimų komisija Rinkimų kodekso nustatyta tvarka.

III SKYRIUS

REFERENDUMO POLITINĖ KAMPANIJA, JOS FINANSAVIMAS.

POLITINĖS KAMPANIJOS FINANSAVIMO KONTROLĖ

19 straipsnis. Referendumo politinė kampanija, jos finansavimas, politinės kampanijos finansavimo kontrolė

1. Referendumo politinė kampanija – šio straipsnio 2 dalyje nustatytu laikotarpiu politinės kampanijos dalyvių, piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, ir kitų fizinių ir juridinių asmenų veikla, susijusi su referendumu, skirta referendumo agitacijai, politinei reklamai ir jos finansavimui.

2. Referendumo politinė kampanija prasideda Seimo nutarimo dėl referendumo paskelbimo Seimo narių siūlymu įsigaliojimo dieną ar piliečių referendumo iniciatyvinės grupės įregistravimo Vyriausiojoje rinkimų komisijoje dieną ir baigiasi praėjus 100 dienų nuo referendumo galutinių rezultatų paskelbimo dienos arba Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimo pripažinti referendumo paskelbimo iniciatyvą nutraukta įsigaliojimo.

3. Referendumo politinės kampanijos dalyviai – asmuo, asmenų grupė, kurie siekia dalyvauti referendumo politinėje kampanijoje ir yra Rinkimų kodekso nustatyta tvarka Vyriausiosios rinkimų komisijos įregistruoti kaip politinės kampanijos dalyviai.

4. Savarankiškais referendumo politinės kampanijos dalyviais registruojami referendumo iniciatoriai (piliečių referendumo iniciatyvinė grupė ar Seimo narių grupė) ir referendumo oponentai.

5. Savarankiškų politinės kampanijos dalyvių registracija baigiama likus 60 dienų iki referendumo dienos.

6. Referendumo iniciatorių ir referendumo oponentų politinės kampanijos išlaidų limitai yra vienodo dydžio, jie nustatomi vadovaujantis Rinkimų kodeksu. Referendumo oponentų išlaidų limitas nustatomas baigus savarankiškų politinės kampanijos dalyvių registraciją, referendumo apygardoje nustatytą politinės kampanijos išlaidų limitą padalijant iš savarankiškais politinės kampanijos dalyviais registruotų oponentų skaičiaus.

7. Referendumo politinė kampanija, jos finansavimas, politinės kampanijos finansavimo kontrolė organizuojama ir atliekama taikant atitinkamas Rinkimų kodekso nuostatas dėl rinkimų politinės kampanijos, jos finansavimo, politinės kampanijos finansavimo kontrolės organizavimo ir vykdymo.

IV SKYRIUS

PASIRENGIMAS REFERENDUMUI, REFERENDUMO ORGANIZAVIMAS IR VYKDYMAS

20 straipsnis. Pasirengimas referendumui, referendumo organizavimas ir vykdymas

Pasirengimas referendumui vyksta, referendumas organizuojamas ir vykdomas vadovaujantis Rinkimų kodekse nustatyta rinkimų organizavimo ir vykdymo tvarka tiek, kiek šiame įstatyme nenustatyta kitaip.

21 straipsnis. Referendumo komisijos

1. Referendumą Lietuvos Respublikoje organizuoja ir vykdo:

- 1) Vyriausioji rinkimų komisija;
- 2) savivaldybių referendumo komisijos;
- 3) apylinkių referendumo komisijos.

2. Savivaldybių referendumo komisijas referendumui organizuoti ir vykdyti savivaldybės teritorijoje referendumo laikotarpiui sudaro Vyriausioji rinkimų komisija ne vėliau kaip likus 60 dienų iki referendumo dienos. Savivaldybių referendumo komisijų sudarymo tvarka ir įgaliojimai atitinka Rinkimų kodekse nustatytus savivaldybių rinkimų komisijų sudarymo tvarką ir įgaliojimus. Kai referendumas vyksta kartu su Seimo rinkimais, savivaldybių komisijų funkcijas atlieka apygardų rinkimų komisijos.

3. Apylinkių referendumo komisijos sudaromos ne vėliau kaip likus 45 dienoms iki referendumo dienos. Apylinkių referendumo komisijų sudarymo tvarka ir įgaliojimai atitinka Rinkimų kodekse nustatytus apylinkių rinkimų komisijų sudarymo tvarką ir įgaliojimus.

4. Kai vienu metu rengiami ir vyksta keli referendumai, šio įstatymo nustatyta tvarka sudarytos referendumo komisijos yra bendros visiems šiems referendumams.

22 straipsnis. Vyriausiosios rinkimų komisijos įgaliojimai organizuojant ir vykdant referendumą

Vyriausioji rinkimų komisija:

- 1) priima sprendimus dėl grupės registravimo ar išregistravimo;
- 2) išduoda grupei piliečių parašų rinkimų lapus, sukuria prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo;
- 3) priima sprendimą dėl referendumui siūlomo sprendimo atitikties Konstitucijai ir šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytiems reikalavimams;
- 4) tikrina ir nustato, ar yra tinkamai surinktų ne mažiau kaip trys šimtai tūkstančių piliečių parašų;

- 5) sudaro savivaldybių referendumo komisijas;
- 6) rengia, derina ir tvirtina referendumo agitacijai skirtų radijo ar televizijos laidų rengimo taisykles;
- 7) registruoja referendumo agitacijai skirtų radijo ar televizijos laidų dalyvius – referendumo oponentus;
- 8) registruoja savarankiškais politinės kampanijos dalyviais referendumo iniciatorius (piliečių referendumo iniciatyvinę grupę ar Seimo narių grupę) ir referendumo oponentus;
- 9) nustato pranešimų apie referendumą, referendumo biuletenių, vidinių ir išorinių balsavimo vokų, balsavimui naudojamų specialių ženklų, kitų referendume naudojamų vokų, paketų, dokumentų, antspaudų pavyzdžius ir formas, jų pildymo pavyzdžius;
- 10) tvarko referendumui skirtas valstybės lėšas, kontroliuoja referendumo kampanijų finansavimą;
- 11) pagal grupės, politinių partijų teikimą registruoja jų atstovus ir išduoda jiems pažymėjimus;
- 12) nagrinėja skundus ir priima sprendimus dėl savivaldybių referendumo komisijų, prireikus ir dėl apylinkių referendumo komisijų sprendimų, panaikina šio įstatymo ar kitų teisės aktų reikalavimų neatitinkančius referendumo komisijų sprendimus;
- 13) sprendžia ginčus dėl referendumo agitacijos, politinės reklamos, piliečių papirkimo faktų;
- 14) prižiūri, kaip vykdomas šis įstatymas ir kiti teisės aktai, reglamentuojantys referendumą ir rinkimus, ir juos pažeidusius asmenis traukia atsakomybėn;
- 15) nustato ir skelbia galutinius referendumo rezultatus;
- 16) tvirtina politinės kampanijos finansavimo apskaitos žiniaraščio, viešosios informacijos rengėjo ar skleidėjo deklaracijos, referendumo agitacijos kampanijos laikotarpiu paskleistos politinės reklamos ir jos finansavimo šaltinių ataskaitos formas, jų pildymo ir pateikimo tvarkos aprašą;
- 17) vykdo kitus šiame įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytus įgaliojimus.

23 straipsnis. Viešumas rengiant ir vykdant referendumą

1. Referendumo komisijos, nurodytos šio įstatymo 21 straipsnyje, referendumą rengia ir vykdo viešai. Jos informuoja piliečius apie savo darbą, savivaldybių ir apylinkių referendumo komisijų sudarymą ir sudėtį, buvimo vietą ir darbo laiką.

2. Apie referendumo komisijos posėdžius visuomenei ir referendumo komisijos nariams pranešama Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatytomis elektroninių ryšių priemonėmis ne vėliau kaip likus 24 valandoms iki posėdžio pradžios.

3. Vyriausioji rinkimų komisija savo interneto svetainėje praneša visuomenės informavimo priemonėms apie savo posėdžius, kuriuose sprendžiami klausimai: dėl grupės įregistravimo ir nustatymo, ar grupės pateikti piliečių parašai atitinka šio įstatymo reikalavimus; dėl savivaldybių referendumo komisijų sudarymo ir sudėties keitimo; dėl burtais priimamų sprendimų; dėl referendumo rezultatų, galutinių referendumo rezultatų nustatymo; taip pat praneša apie savo posėdžius, kuriuose nagrinėjami ginčai dėl referendumo agitacijos ir šio įstatymo pažeidimų. Be to, savo interneto svetainėje Vyriausioji rinkimų komisija skelbia referendumo organizavimo ir vykdymo metu priimtus sprendimus ir išankstinius balsavimo referendume rezultatus. Išankstiniai balsavimo referendume rezultatai Vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainėje paskelbiami, kai tik yra gaunami Vyriausiojoje rinkimų komisijoje.

4. Vyriausiosios rinkimų komisijos ir savivaldybių referendumo komisijų posėdžiai ir balsavimai, taip pat apylinkių referendumo komisijų veikla balsavimo referendume metu ir skaičiuojant balsus yra vieši. Juos gali stebėti grupės nariai, jos atstovai ir stebėtojai, politinių partijų atstovai ir stebėtojai ir kiti registruoti referendumo politinės kampanijos dalyviai, pateikę nustatytos formos pažymėjimus, taip pat visuomenės informavimo priemonių atstovai, pateikę tarnybinius ar darbo pažymėjimus.

5. Referendumo komisijos posėdžių salėje esantys asmenys iš savo vietų gali stenografuoti ar užrašyti posėdį, fotografuoti ar filmuoti, daryti garso ir vaizdo įrašus. Fotografuoti ar filmuoti, daryti vaizdo įrašus, kai dėl to reikia vaikščioti po patalpą ar naudoti specialią apšvietimo techniką, taip pat tiesiogiai transliuoti posėdžius per radiją, televiziją ar internetu galima tik leidus komisijos pirmininkui.

6. Kai yra pagrindas manyti, kad referendumo komisijos posėdžio metu gali kilti grėsmė posėdžio dalyvių saugumui, komisijos pirmininkas gali prašyti policijos tikrinti įeinančių į posėdžių salę asmenų dokumentus, daiktus ar atlikti asmenų apžiūrą.

7. Referendumo komisija gali pašalinti iš posėdžių salės asmenis, kliudančius jai normaliai dirbti, gali uždrausti pašaliniams įeiti į referendumo komisijas aptarnaujančių darbuotojų darbo, dokumentų saugojimo patalpas, jeigu būtina užtikrinti netrikdomą šių darbuotojų darbą, apsaugoti referendumo dokumentus.

8. Viešosios informacijos rengėjai, platintojai visuomenės informavimo priemonėse informuoja apie referendumo rengimą ir vykdymą. Žurnalistai turi teisę nekliudomai dalyvauti visuose renginiuose, kuriuos organizuoja referendumo komisijos, taip pat gauti informaciją apie referendumo rengimą ir vykdymą.

24 straipsnis. Skundai dėl referendumo komisijų sprendimų, kurie buvo priimti iki balsavimo referendume pabaigos

1. Grupės nariai, politinės partijos, taip pat jų atstovai ir stebėtojai bei kiti suinteresuoti asmenys referendumo komisijų sprendimus, kurie buvo priimti iki balsavimo referendume pabaigos, gali skųsti:

- 1) apylinkių referendumo komisijų – savivaldybių referendumo komisijai;
- 2) savivaldybių referendumo komisijų – Vyriausiajai rinkimų komisijai;
- 3) Vyriausiosios rinkimų komisijos – Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

2. Skundai, paduoti nesilaikant šiame straipsnyje nustatytos tvarkos, nenagrinėjami ir persiunčiami tai referendumo komisijai, kuri privalo juos nagrinėti. Dėl teisės paduoti skundą sprendžiama ir skundai nagrinėjami laikantis Rinkimų kodekse nustatytos tvarkos ir terminų, išskyrus atvejus, kai šiame įstatyme nustatyta kitaip.

3. Vyriausioji rinkimų komisija nagrinėja skundus ir priima sprendimus dėl savivaldybių referendumo komisijų sprendimų, prireikus – ir dėl apylinkių referendumo komisijų sprendimų, panaikina įstatymų ar kitų teisės aktų reikalavimų neatitinkančius sprendimus.

4. Vyriausioji rinkimų komisija skundus turi išnagrinėti iki galutinių referendumo rezultatų patvirtinimo dienos. Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimai, priimti nagrinėjant skundus, ar kita jos veikla (ar neveikimas) per 5 dienas po sprendimo priėmimo dienos ar nuo tos dienos, kurią turėjo būti priimtas sprendimas, gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Šie skundai turi būti išnagrinėti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo skundo priėmimo. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas įsiteisėja paskelbimo dieną.

5. Kiti, negu nustatyta šio įstatymo 11 straipsnio 9 dalyje, Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimai ar Vyriausiosios rinkimų komisijos neveikimas įgyvendinant šio įstatymo II skyriaus nuostatas gali būti skundžiami Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Šie skundai paduodami ir nagrinėjami laikantis šio įstatymo 11 straipsnio 9 dalyje nustatytos tvarkos ir terminų.

25 straipsnis. Referendumo ir rinkimų vykdymas tą pačią dieną arba praėjus ne daugiau kaip 60 dienų po rinkimų

1. Tuo atveju, kai referendumas vyksta tą pačią dieną su Seimo rinkimais arba su Respublikos Prezidento rinkimais, arba su savivaldybių tarybų rinkimais, arba su merų rinkimais, arba su rinkimais į Europos Parlamentą, referendumo komisijų funkcijas atlieka atitinkamų rinkimų komisijos.

2. Referendumui ir rinkimams organizuoti ir vykdyti šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju sudaromas rinkėjų sąrašas, turintis atskiras skiltis, kad būtų užtikrinta piliečių teisė dalyvauti ir

balsuoti atskirai dėl referendumui pateikto sprendimo ir rinkimuose. Šiuo atveju platinamas ir balsuojant naudojamas vienas pranešimas apie rinkimus, jame nurodoma informacija apie tą pačią dieną vykstančius referendumą ir rinkimus bei rinkėjų teisę juose dalyvauti.

3. Tuo atveju, kai referendumas vykdomas praėjus ne daugiau kaip 60 dienų po Seimo rinkimų, Respublikos Prezidento rinkimų, savivaldybių tarybų rinkimų arba merų rinkimų, arba rinkimų į Europos Parlamentą:

1) Vyriausioji rinkimų komisija priima sprendimą dėl atitinkamų rinkimų komisijų įgaliojimų pratęsimo ir paveda joms atlikti šiame įstatyme nustatytas funkcijas;

2) Vyriausioji rinkimų komisija priima sprendimus dėl atitinkamuose rinkimuose naudotų pranešimų apie rinkimus, antspaudų pavyzdžių ir formų, biuletenių ir dokumentų pildymo pavyzdžių, jų antspaudavimo tvarkos, balsavimo organizavimo ir vykdymo tvarkos, duomenų perdavimo iš apylinkių rinkimų komisijų tvarkos, elektroninių ryšių priemonių naudojimo ir balsavimo kitoje referendumo apylinkėje tvarkos aprašų naudojimo bei balsavimo patalpų įrengimo reikalavimų taikymo organizuojant ir vykdant referendumą pagal bendrą Rinkimų kodekse nustatytą tvarką;

3) į rinkimams sudarytą rinkėjų sąrašą referendumui organizuoti ir vykdyti įrašomi piliečiai, kuriems referendumo dieną bus sukakę 18 metų, ir iš jo išbraukiami mirę piliečiai ir asmenys, kurie neturi teisės dalyvauti referendume.

26 straipsnis. Referendumo dokumentų pavyzdžių ir formų nustatymas

Pranešimų apie referendumą, referendumo biuletenių, vidinių ir išorinių balsavimo vokų, balsavimui naudojamų specialių ženklų, kitų referendume naudojamų vokų, paketų, dokumentų, antspaudų pavyzdžius ir formas, prireikus – jų pildymo pavyzdžius nustato Vyriausioji rinkimų komisija.

27 straipsnis. Referendumo biuleteniai

1. Referendumo biuletenyje įrašomas referendumui pateikto sprendimo tekstas ir atsakymo variantai: „TAIP“ ir „NE“ arba „UŽ“ ir „PRIEŠ“.

2. Kai vienu metu vyksta keli referendumai, kiekvieno iš jų biuleteniai turi būti skirtingos spalvos.

28 straipsnis. Referendumo apylinkių balsų skaičiavimo protokolai

1. Kiekvienoje referendumo apylinkėje surašomas balsų skaičiavimo protokolai. Referendumo apylinkės balsų skaičiavimo protokole įrašoma:

1) piliečių skaičius referendumo apylinkėje;

2) gautų iš savivaldybės referendumo komisijos biuletenių skaičius;

3) kiekvienam apylinkės referendumo komisijos nariui išduotų referendumo biuletenių skaičius, piliečiams išduotų referendumo biuletenių skaičius, piliečių parašų skaičius, atvykimo lapelių skaičius, nepanaudotų ir sugadintų referendumo biuletenių skaičius;

4) anuliuotų referendumo biuletenių skaičius;

5) referendumo apylinkės balsavimo patalpoje balsavusių piliečių skaičius;

6) balsadėžės atidarymo laikas;

7) balsadėžėje rastų negaliojančių referendumo biuletenių skaičius;

8) balsadėžėje rastų galiojančių referendumo biuletenių skaičius;

9) balsadėžėje rastų atsakymų „TAIP“ ir „NE“ arba „UŽ“ ir „PRIEŠ“ dėl referendumui pateikto sprendimo skaičius;

10) referendumo apylinkėje namuose balsavusių piliečių balsavimo vokų skaičius, iš savivaldybės referendumo komisijos gautų iš anksto balsavusių piliečių balsavimo vokų skaičius, visų išorinių balsavimo vokų skaičius, antspauduotų vidinių balsavimo vokų skaičius, netinkamais pripažintų vokų skaičius;

11) balsavimo vokais gautų negaliojančių referendumo biuletenių skaičius (biuleteniai, kurie yra neantspauduotuose ir neatplėštuose vokuose, neskaičiuojami ir nenurodomi kaip negaliojantys);

12) balsavimo vokais gautų galiojančių referendumo biuletenių skaičius;

13) balsavimo vokais gautų atsakymų „TAIP“ ir „NE“ arba „UŽ“ ir „PRIEŠ“ dėl referendumui pateikto sprendimo skaičius;

14) iš viso referendumo apylinkėje dalyvavusių referendume piliečių skaičius;

15) iš viso negaliojančių referendumo apylinkėje biuletenių skaičius;

16) iš viso atsakymų „TAIP“ ir „NE“ arba „UŽ“ ir „PRIEŠ“ dėl kiekvieno referendumui pateikto sprendimo skaičius.

2. Pagal referendumo apylinkės rinkėjų sąrašus nustatomas referendumo apylinkės rinkėjų skaičius. Piliečių, kuriems buvo išduoti referendumo biuleteniai, skaičius nustatomas pagal piliečių parašus, liudijančius, kad referendumo biuleteniai gauti. Referendumo apylinkėje balsavusių piliečių skaičius nustatomas pagal šios apylinkės referendumo komisijos teisėtai piliečiams išduotų ir referendumo apylinkės balsadėžėje rastų referendumo biuletenių skaičių. Iš viso dalyvavusių referendume piliečių skaičius referendumo apylinkėje nustatomas sudėjus balsadėžėje rastų referendumo biuletenių skaičių su gautų referendumo biuletenių skaičiumi.

3. Jeigu referendumo apylinkės balsadėžėje buvo rasta daugiau referendumo biuletenių, negu jų buvo išduota piliečiams, apie tai įrašoma referendumo apylinkės balsų skaičiavimo protokole, nurodant skaičių, kiek referendumo biuletenių buvo rasta daugiau.

4. Kai į referendumo apylinkės balsų skaičiavimo protokolą yra įrašyti visi duomenys ir visi referendumo biuleteniai yra sudėti į antspauduotus paketus ir į specialųjį voką (vokus), referendumo apylinkės balsų skaičiavimo protokolą pasirašo apylinkės referendumo komisijos pirmininkas ir nariai. Po to šį protokolą pasirašo referendumo stebėtojai. Jų pastabos, apylinkės referendumo komisijos narių atskirosios nuomonės pridedamos prie protokolo ir yra neatskiriama jo dalis. Protokolo kopijos referendumo stebėtojams ir apylinkės referendumo komisijos nariams pateikiamos jų prašymu.

5. Grupės nariai, politinės partijos, taip pat jų atstovai ir referendumo stebėtojai referendumo apylinkės balsų skaičiavimo protokolą per 24 valandas nuo jo surašymo turi teisę apskusti savivaldybės referendumo komisijai. Ši skundą turi išnagrinėti per 24 valandas nuo jo gavimo momento.

29 straipsnis. Negaliojantys referendumo biuleteniai

1. Negaliojančiais laikomi:

- 1) nenustatyto pavyzdžio biuleteniai;
- 2) neantspauduoti referendumo komisijos antspaudu biuleteniai;
- 3) biuleteniai, kuriuose pilietis pažymėjo abu atsakymus – ir „TAIP“, ir „NE“ arba ir „UŽ“, ir „PRIEŠ“, arba biuleteniai, pagal kuriuose padarytą žymą neįmanoma nustatyti balsavusiojo valios;
- 4) biuleteniai, kuriuose pilietis nepažymėjo nė vieno atsakymo – nei „TAIP“, nei „NE“ arba nei „UŽ“, nei „PRIEŠ“.

2. Sprendimus dėl referendumo biuletenių pripažinimo negaliojančiais arba kilus komisijos narių ginčui dėl referendumo biuletenio žymų įvertinimo priima apylinkės referendumo komisija balsavimu. Šio balsavimo rezultatas nurodomas kitoje to biuletenio pusėje.

30 straipsnis. Savivaldybės referendumo balsų skaičiavimo protokolai

1. Pagal referendumo apylinkių balsų skaičiavimo protokolus, referendumo biuletenius ir kitus referendumo dokumentus savivaldybės referendumo komisija į savivaldybės referendumo balsų skaičiavimo protokolą įrašo:

- 1) savivaldybėje dalyvavusių referendume piliečių skaičių, kuris lygus savivaldybės referendumo apylinkėse balsavusių piliečių skaičiui;
- 2) negaliojančių referendumo biuletenių skaičių, kuris lygus savivaldybės referendumo apylinkėse negaliojančių referendumo biuletenių skaičiui;
- 3) galiojančių referendumo biuletenių skaičių, kuris lygus savivaldybės referendumo apylinkėse galiojančių referendumo biuletenių skaičiui;

4) atsakymų „TAIP“ ir „NE“ arba „UŽ“ ir „PRIEŠ“ skaičių. Jis gaunamas atskirai susumavus ir vienus, ir kitus atsakymus referendumo apylinkėse.

2. Savivaldybės referendumo komisijos pirmininkas ir nariai savivaldybės referendumo balsų skaičiavimo protokolą pasirašo po to, kai apsvarsto apylinkių referendumo komisijų narių atskiras nuomones, referendumo stebėtojų pastabas ir piliečių skundus. Savivaldybės referendumo balsų skaičiavimo protokolo išrašas arba kopija pateikiami referendumo stebėtojams ir savivaldybės referendumo komisijos nariams jų prašymu.

3. Grupės nariai, politinės partijos, taip pat jų atstovai ir stebėtojai turi teisę savivaldybės referendumo balsų skaičiavimo protokolą per 24 valandas nuo jo surašymo apskūsti Vyriausiajai rinkimų komisijai. Vyriausioji rinkimų komisija šį skundą turi išnagrinėti per 24 valandas nuo jo gavimo momento.

31 straipsnis. Savivaldybių referendumo komisijų dokumentų pateikimas Vyriausiajai rinkimų komisijai

Savivaldybių referendumo komisijos visus dokumentus, gautus iš referendumo apylinkių, referendumo apylinkių balsų skaičiavimo protokolus, savivaldybės referendumo balsų skaičiavimo protokolą ir kitus referendumo dokumentus sudeda į specialius paketus, užantspauduoja ir perduoda Vyriausiajai rinkimų komisijai jos nustatyta tvarka.

V SKYRIUS

REFERENDUMO REZULTATŲ NUSTATYMAS IR PASKELBIMAS

32 straipsnis. Referendumo rezultatų nustatymo tvarka

1. Vyriausioji rinkimų komisija pradėti nustatyti referendumo rezultatus gali tik po to, kai gauna visų savivaldybių referendumo komisijų balsų skaičiavimo protokolus, taip pat kitus šio įstatymo 31 straipsnyje nurodytus dokumentus ir išnagrinėja visus skundus dėl savivaldybių referendumo komisijų balsų skaičiavimo protokolų.

2. Vyriausioji rinkimų komisija pagal savivaldybių referendumo komisijų balsų skaičiavimo protokolus ir pagal balsų skaičiavimo protokolus, gautus iš Lietuvos Respublikos diplomatinėjų atstovybių ir konsulinių įstaigų, nustato:

- 1) piliečių, turinčių teisę dalyvauti referendume, skaičių;
- 2) dalyvavusių referendume piliečių skaičių;
- 3) negaliojančių referendumo biuletenių skaičių;
- 4) galiojančių referendumo biuletenių skaičių;
- 5) atsakymų „TAIP“ ir „NE“ arba „UŽ“ ir „PRIEŠ“ skaičių.

3. Vyriausioji rinkimų komisija, nagrinėdama šio įstatymo nustatyta tvarka paduotus skundus, gali perskaičiuoti referendumo biuletenius ir, nustačiusi skaičiavimo klaidas, gali pataisyti įrašus balsų skaičiavimo protokoluose. Vyriausioji rinkimų komisija dėl balsų skaičiavimo protokoluose rastų klaidų negali pripažinti negaliojančiais savivaldybių referendumo komisijų ir apylinkių referendumo komisijų surašytų balsų skaičiavimo protokolų.

4. Vyriausioji rinkimų komisija, nustačiusi, kad šiurkštūs šio įstatymo pažeidimai, padaryti nuo grupės įregistravimo šio įstatymo nustatyta tvarka dienos ar Seimo narių grupės siūlymo paskelbti referendumą pateikimo Seimui dienos iki balsavimo referendume pradžios ir referendumo dieną, taip pat balsavimo referendume metu, ar dokumentų suklastojimas turėjo esminę įtaką referendumo rezultatams, gali pripažinti referendumo rezultatus negaliojančiais.

33 straipsnis. Galutinių referendumo rezultatų paskelbimas

Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimas dėl galutinių referendumo rezultatų nustatymo ne vėliau kaip per 7 dienas nuo balsavimo referendume dienos oficialiai paskelbiamas Teisės aktų registre.

34 straipsnis. Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimo dėl galutinių referendumo rezultatų nustatymo apskundimas

1. Grupė, politinės partijos ir jų atstovai prie Vyriausiosios rinkimų komisijos Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimą dėl galutinių referendumo rezultatų nustatymo ne vėliau kaip per 2 dienas nuo jo oficialaus paskelbimo dienos turi teisę apskusti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas skundas turi būti išnagrinėtas ne vėliau kaip per 48 valandas nuo jo gavimo momento. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas įsiteisėja jo paskelbimo dieną.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

35 straipsnis. Atsakomybė už šio įstatymo pažeidimus

Asmenys, pažeidę šį įstatymą ir kitus įstatymus pasirengimo referendumui metu ar organizuojant ir vykdant referendumą, atsako įstatymų nustatyta tvarka.

36 straipsnis. Referendumu priimto sprendimo įsigaliojimas

1. Referendumu priimto įstatymo, kito akto ar sprendimo priėmimo diena yra balsavimo referendume diena.

2. Referendumu priimtą įstatymą ar kitą aktą ne vėliau kaip per 5 dienas po Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimo dėl galutinių referendumo rezultatų nustatymo oficialaus paskelbimo dienos privalo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Respublikos Prezidentas.

3. Jeigu šio straipsnio 2 dalyje nurodytu laiku Respublikos Prezidentas referendumu priimto įstatymo ar kito akto nepasirašo ir nepaskelbia, jis įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.

4. Referendumu priimtas įstatymas dėl Konstitucijos pakeitimo įsigalioja ne anksčiau kaip po vieno mėnesio nuo jo priėmimo referendume dienos.

5. Referendumu priimtas įstatymas, išskyrus įstatymą dėl Konstitucijos pakeitimo, kitas aktas ar sprendimas įsigalioja kitą dieną po oficialaus paskelbimo Teisės aktų registre, jeigu tame įstatyme, kitame akte ar sprendime nenustatyta vėlesnė įsigaliojimo data.

37 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja 2022 m. rugsėjo 1 d.

38 straipsnis. Įstatymo pripažinimas netekusiu galios

Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos referendumo įstatymą Nr. IX-929 su visais pakeitimais ir papildymais.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Gitanas Nausėda

(Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos išduodamo piliečių parašų rinkimo
lapo forma)

LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ, REIKALAUJANČIŲ PASKELBTI
REFERENDUMĄ, PARAŠŲ RINKIMO LAPAS

Aš, Lietuvos Respublikos pilietis (-ė), patvirtinu, kad remiu reikalavimą paskelbti
(nurodoma referendumo rūšis) referendumą dėl (pateikiamas visas referendumui teikiamo
sprendimo tekstas).

Eil. Nr.	Piliečio pavardė, vardas	Piliečio paso arba asmens tapatybės kortelės numeris	Gimimo data	Gyvenamoji vieta	Parašas	Data

Parašus surinko

*(piliečio vardas ir pavardė, paso ar asmens tapatybės kortelės numeris, gyvenamoji vieta,
parašas)*

_____